



Gotlands Studentkår
Rindi



Uppsala studentkår



Uppsala teknolog-
och naturvetarkår



2019-05-02

Till Uppsala universitet

Yttrande över betänkandet SOU 2019:6 *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan*

Studentkåreerna vid Uppsala universitet vill tacka för möjligheten att få yttra sig över ”En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan”.

Studentkåreerna önskar att få anföra följande, med avseende på de förslag som presenteras i betänkandet.

Övergripande synpunkter

Studentkåreerna konstaterar inledningsvis att utredningens förslag i hög grad genomsyras av tanken att det ska finnas ett starkt samband mellan forskning och utbildning, vilket studentkåreerna ser mycket positivt på.

Det går dock att konstatera att utredningens förslag, mot bakgrund av de kostnadsbegränsningar som anges i utredningsdirektiven, inte bemöter problemet med den tilltagande urholkningen av utbildningens finansiering, som skett under de senaste decennierna. Studentkåreerna anser att denna fortsatta problematik för undervisningens långsiktiga kvalitet bör belysas i remissvaret från Uppsala universitet, vilket också görs i någon mån i förslaget som tagits fram av planeringsavdelningen och rektor.

Kapitel 4. Principer för en ändamålsenlig styrning

Uppsala universitet har i sitt utkast till remissvar ställt sig bakom förslagen att normer om akademisk frihet är en förutsättning för forskning och utbildning på vetenskaplig grund, samt att lärosätens roll som en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället förstärks (4.6). Vidare föreslås att lärosätens och den enskilda lärarens frihet i utbildningens utformning förstärks i högskolelagen. Studentkåreerna har inget att invända mot detta.

Uppsala universitet har i sitt remissvar avvisat förslaget på att det i högskolelagen ska regleras att lärare och forskare ska ges möjlighet till deltagande i beslut och beredning i frågor som rör forskning och utbildning, samt att det normalt ska ingå både forskning och utbildning i en lärares arbetsuppgifter. Studentkårerna ser ingen anledning att motsätta sig det, utan delar universitetets uppfattning. Normen om kollegialitet är god, men är inget som behöver stadgas i lag.

Kapitel 5. En långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning

Studentkårerna ställer sig positiva till förslaget om en fyraårig samlad proposition för utbildning och forskning (5.1.1 och 5.2.3), eftersom det skulle medföra ökad långsiktighet i utbildningspolitiken. Det kan också konstateras att någon sammanhållen utbildningsproposition, till skillnad från den redan existerande återkommande forskningspropositionen, inte finns i nuläget, vilket medfört att utbildningssektorn i stor utsträckning präglats av kortsiktighet. Vidare föreslår utredningen att UKÄ inför den samlade propositionen ska lämna ett underlag för den högre utbildningen (5.1.4). Det får anses vara behövligt med en analysfunktion av dimensioneringen inför den samlade propositionen, och så länge UKÄ ges tillräckliga ekonomiska förutsättningar ser studentkårerna inget hinder mot att UKÄ anförtros uppgiften.

Vad gäller de lärosätesspecifika överenskommelserna (5.2.3) ställer sig studentkårerna tveksamma till dess lämplighet som styrinstrument. Uppsala universitet anför i sitt förslag till remissvar problematiken med otydligheten kring vilken status överenskommelserna skulle komma att ha, vilket även studentkårerna skulle önska ett förtydligande kring. Vidare anser studentkårerna att det vore problematiskt om lärosätena hamnar i en mer eller mindre renodlad förhandlingssituation i förhållande till utbildningsdepartementet, eftersom detta skulle kunna hota lärosätenas möjlighet att påpeka eventuella problem i olika frågor eller rikta saklig kritik mot departementet.

Studentkårerna ställer sig positiva till behovet av en analysfunktion för den högre utbildningen (5.4.2 och 5.4.3), men ställer sig tveksamma till om ansvaret för funktionen ska läggas på UKÄ eller om det behövs en ny myndighet, med hänvisning till att analysen så som Uppsala universitet påpekar sannolikt kommer omfatta områden där UKÄ självt är ansvarig myndighet.

Kapitel 6. Utbildning och forskning

Utredningen föreslår i betänkandet (6.2.1) att principerna för utformningen av utbildningsutbudet ska regleras i författning istället för genom regleringsbrev. Principerna är materiellt sett oförändrade och innebär att utbildningsutbudet ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov. Studentkårerna stödjer detta förslag. Det vore dock önskvärt med ett förtydligande av hur hierarkin mellan dem förhåller sig och hur utbildningsutbudet ska utformas vid en konkurrerande situation.

Utredningen föreslår i betänkandet (6.2.2) att regeringen ska sätta upp mål för antalet examina inom områdena skola samt hälso- och sjukvård. Uppsala universitet har i sitt utkast till remissvar påpekat att det är inkonsekvent att för vissa utbildningar sätta mål som helt och hållet baseras på prestation (i form av examina), samtidigt som det föreslås att resurstilldelningsmodellen i övrigt

inte längre till någon del ska baseras på helårsprestation, och anser att förslaget behöver utredas ytterligare i detta avseende. Studentkårerna instämmer i detta.

Vidare föreslår utredningen (6.2.3) att UKÄ ges i uppdrag att lämna förslag för att möjliggöra gemensamma examenstillstånd. Studentkårerna stödjer detta då det får anses ligga i studenternas intresse att få till stånd sådana gemensamma examenstillstånd på nationell nivå. Det vore dock önskvärt med tydliga villkor kring vad som gäller vid olika examinationsformer (såsom hemtentamen, uppsatser etc.) där det interna regelverket kan skilja sig åt mellan olika lärosäten.

Studentkårerna ser oroande på förslaget att helårsprestationerna helt ska avskaffas i resurstilldelningssystemet (6.3.2), eftersom en beräkningsmodell som enbart baseras på antalet helårsstudenter riskerar att medföra att lärosätena inte ges incitament att ta ansvar för alla studenter genom hela utbildningen. Juridiska föreningen anser att den nuvarande modellen, där helårsstudent och helårsprestation var för sig ges ungefär lika stort genomslag i resurstilldelningen, är välfungerande. Uppsala studentkår och Farmaceutiska studentkåren anser dock att det vore rimligt, så som Uppsala universitet anför i sitt utkast till remissvar, att minska vikten av helårsprestationer i resursfördelningen. Det nuvarande systemet missgynnar fristående kurser och utbildningsprogram med lägre prestationsgrad, och det vore därför rimligt med en diskussion om hur högt prestationerna ska värderas vid resurstilldelning.

Kapitel 7. Samverkan och samhällspåverkan

Studentkårerna ställer sig bakom universitetets remissvar på samtliga punkter.

Kapitel 8. Jämställdhet

I betänkandet föreslår utredningen att UKÄ ska ges ansvar för utvärdering och uppföljning av högskolans jämställdhetsarbete. Studentkårerna ser positivt på att jämställdhetsarbetet föreslås följas upp och utvärderas samlat på nationell nivå, och anser att UKÄ är lämplig instans för detta. Samma spörsmål som ovan under kapitel 5 gör sig dock gällande här – d.v.s. att UKÄ bör ges tillräckligt ekonomiskt stöd om dess verksamhet utökas.

Utredningen föreslår i betänkandet (8.3) att de lärosätesspecifika målen för andelen kvinnor vid nyrekrytering av professorer ska upphöra samt att redan beslutade principer för rekryteringsmålen för professorer tas bort. Den lösning som föreslås av utredningen är en ”mer lärosätesspecifikt anpassad styrning” där målen avseende t.ex. kvinnliga professorer kan ingå tillsammans med andra mål i den överenskommelseprocess som också föreslås av utredningen (kapitel 5 ovan). Eftersom studentkårerna inte stöder förslaget om lärosätesspecifika överenskommelser, kan vi följaktligen inte stödja detta förslag. Studentkårerna vill samtidigt uppmana Uppsala universitet att vara klaggöra hur man ställer sig till den föreslagna lösningen. Uppsala universitet anför i sitt utkast till remissvar att man stödjer förslagen att de lärosätesspecifika målen ska upphöra. Samtidigt har Uppsala universitet avvisat förslaget om överenskommelser mellan lärosäte och departement. Remissvaret är därmed utformat så att det lätt kan tolkas som att universitetet stödjer utredningens förslag att ta bort de lärosätesspecifika målen för andelen kvinnor vid nyrekrytering av professorer för att *istället* fastställa målen i de fyraåriga överenskommelserna, när universitetet i själva verket tycks vilja avskaffa jämställdhetsmålen helt. Så som svaret är utformat i utkastet till remissvaret är det vilseledande.

Vidare kan det konstateras att dagens modell med mål på aggregerad nivå kanske inte är ett tillräckligt medel för att komma till bukt med jämställdhetsutmaningarna, men det är en åtgärd som vi bedömer kunna leda till resultat om detta förenas med andra åtgärder och ett aktivt jämställdhetsarbete. Studentkårerna anser inte att utredningen föreslår tillräckligt konkreta och utvecklade förslag som på ett bättre sätt skulle leda till önskat resultat.

Kapitel 9. Resurstilldelning

Vad gäller förslaget om ett samlat anslag så råder det delade meningar mellan studentkårerna. Uppsala studentkår menar att ett samlat anslag ger mer handlingsfrihet till lärosätena, och ställer sig därför mycket positiva till detta. Uppsala studentkår anser att lärosätena är den aktör som har bäst insyn i hur medlen lämpligast bör fördelas. Samlat anslag är enligt Uppsala studentkår den största chansen till mer självständighet som svenska lärosäten har fått i modern tid. Det vore enligt Uppsala studentkår olyckligt ifall universitetet säger nej till den här möjligheten. Den negativa hållningen till samlat anslag kan uppfattas som att Uppsala universitet fortsatt vill låsa styrningen av den högre utbildningen till statsmakten, vilket riskerar att eventuella autonomireformer uteblir i framtiden. Uppsala studentkårs syn på saken är att regeringar genom åren har prioriterat bort kvaliteten i studenternas utbildning och möjligheterna till höjd kvalitet ökar om Uppsala universitet själva får bestämma hur resurser mellan och inom utbildning och forskning ska fördelas.

Juridiska föreningen och Farmaceutiska studentkåren avstyrker förslaget om samlat anslag, bland annat med hänsyn till risken för att medel som annars skulle använts till utbildning i praktiken flyttas från utbildning till forskning. Ett annat tungt vägande skäl emot ett samlat anslag, och som för Juridiska föreningens vidkommande är det huvudsakliga skälet till att förslaget avvisas, är att ett samlat anslag skulle göra det svårare för ett lärosäte att peka på att lärosätet ifråga får för liten finansiering för exempelvis utbildning. Med dagens resurstilldelningsmodell där utbildning och forskning är två skilda verksamhetsgrenar med separata anslag, är det lätt att räkna på den exakta utbildningspengen som ett lärosäte får. Med ett samlat anslag skulle detta bli väsentligt svårare, och risken finns att utbildningsdepartementet möter ett framtida påpekande om att utbildningen är underfinansierad med att lärosätet kunde ha använt medlen på ett för utbildningen bättre sätt.

Utredningen föreslår i betänkandet att utbildningsdelen av det samlade anslaget ska beräknas och avräknas mot lärosätesspecifika genomsnittsprislappar. Man föreslår därmed att de s.k. ämnesprislapparna (ersättningsbeloppen) avskaffas. Studentkårerna anser att detta vore problematiskt, eftersom det riskerar att medföra en inlåsning av befintligt utbildningsutbud och utgöra incitament för lärosätena att inte genomföra kostnadsdrivande utbildningar eller starta nya utbildningar.

Viss kritik har dock med fog riktats mot modellen med de s.k. ämnesprislapparna; framför allt att dessa riskerar att cementera bilden av vad utbildning inom olika ämnesområden kan och bör få kosta, på bekostnad av nytänkande och innovation. En bra lösning, som också utgör något av ett mellanting mellan de förslag som utredningen nu föreslår, och modellen med ämnesprislappar, vore enligt vår mening det förslag som presenterades i SOU 2007:81 *Resurser för kvalitet* ("RUT

2”). I RUT 2 föreslogs att resurstilldelningen för utbildning skulle bestå av en grundersättning per helårsstudent för samtliga helårsstudenter, samt tre olika tilläggsersättningar som skulle vara beroende av undervisningsmetod m.m., men inte av vilket ämnesområde som kursen ifråga tillhör. Studentkåren anser att detta skulle vara ett bra sätt att balansera å ena sidan behovet av att fullt ut finansiera fler kostnadskrävande utbildningar, samtidigt som den allmänt accepterade kostnadsnivån för utbildning inom ett visst ämnesområde inte cementeras.

Utredningen föreslår vidare i betänkandet att utbildningssatsningar ska åtföljas av basanslag (9.4.1). Studentkåren anser i likhet med Uppsala universitet i utkastet till remissvar att detta betonar sambandet mellan forskning och utbildning, vilket är mycket positivt.

Kapitel 10. Det ekonomiska regelverket

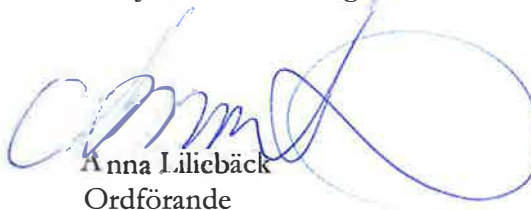
Studentkåren har inget att invända mot förslagen.

För Uppsala studentkår



Ludvig Lundgren
Ordförande

För Juridiska föreningen



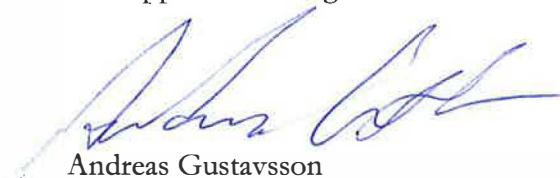
Anna Lilieback
Ordförande

För Farmaceutiska studentkåren




Märta Lindquist
Ordförande

För Uppsala teknolog- och naturvetarkår



Andreas Gustavsson
Ordförande

För Uppsalaekonomerna



Theo Örtengren
Ordförande